

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI PEDAGOGLARINING TEXNOLOGIK TAYYORGARLIGI

Maxmudova Nargiz Djumaniyazovna

*Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim metodikalari kafedrası
dotsenti., p.f.n. Xorazm viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy
markazi*

Annotatsiya. Maqolada maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagoglarining o'z kasbiy faoliyatini tashkillashtirishda texnologik bilimlarga tayanishlari samarali natija berishi xususidagi bahslar keltirilgan.

Kalit so'zlar: professional pedagog kadrlar; innovatsion ta'lim muhiti; amaliy pedagogik faoliyat, pedagogik ta'lim infratuzilmasi, raqamli texnologiyalar, innovatsion yondashuv, professional tayyorgarlik, malakaviy amaliyot; kreativlik, integrativ yondashuv.

21 asr texnik taraqqiyot asri bo'lganligi sababli barcha sohalar singari ta'lim tizimida ham texnologik bilimga bo'lgan ehtiyoj kuchaydi. Pedagoglar uchun texnologik tayyorgarlik o'qituvchining texnologik integratsiyadan xabardorligi, bilimi, idrok etishi va unga munosabatini o'z ichiga oladi. Texnik va pedagogik tayyorgarlik o'rgatish va o'qitishda texnologiya integratsiyasi muvaffaqiyatining ikkita muhim tarkibiy qismidir.

Maktabgacha ta'limda texnologiyadan samarali foydalanish bolalarning o'rganish va maktab muhitiga o'tishlariga yordam berish potentsialiga ega. Ayniqsa, sinfdagi texnologiya kognitiv va ijtimoiy rivojlanishni yaxshilaydi.

Ta'limga rakamli texnologiyalarni joriy etish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya va ta'lim texnologiyalarining mustahkam integratsiyasini ta'minlash pirovardida pedagog kadrlarning kasbiy mahoratini uzluksiz rivojlantirib borish uchun qo'shimcha sharoitlar yaratish;

pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tizimli rivojlantirish va ularda boshqaruv faoliyatini takomillashtirish;

pedagogik ta'lim infratuzilmasini yaxshilash, sohadagi xalqaro hamkorlikni yanada kengaytirish;

yuksak madaniyatli, amaliy kasbiy ko'nikmaga ega, tarbiya, o'qitish metodlari va baholash mezonlarini puxta egallagan zamonaviy pedagog kadrlarni shakllantirish jarayonlari samaradorligini oshirish.

Keng qamrovli islohotlar, ta'lim muassasalari faoliyatini takomillashtirishga yunaltilgan davlat dasturlari, hukumat qarorlari, ta'lim-tarbiya jarayoni ishtirokchilariga qaratilayotgan e'tibor, ular uchun yaratilayotgan qulay shart-sharoitlar, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nafaqat ta'lim-tarbiya jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, balki mazkur tizimdagi boshqaruv muammolarining ijobiy yechimini topish, mazkur soha rahbarlarining boshqaruv faoliyatini takomillashtirishni, ya'ni boshqaruvning ma'muriy buyruqbozlik metodlaridan voz kechib, bugungi kun talablariga mos keladigan, demokratik tamoyillarga va innovatsion yondashuvlarga asoslangan boshqaruv tizimini shakllantirish, xodimlarning professional tayyorgarligini oshirib borishni taqozo etmoqda.

Maktabgacha ta'limni rivojlantirish sohasida davlat siyosatini muvaffaqiyatli yuritishga to'sqinlik qilayotgan bir qator tizimli muammolar va kamchiliklar saqlanib qolmoqda. MTT rahbarlari va ta'limi muassasasi turli bo'g'inlarida faoliyat ko'rsatayotgan tarbiyachi-pedagoglarning aksariyatida boshqaruv yo'nalishlari bo'yicha zaruriy bilim, kasbiy faoliyat tajribalari, tashkilotchilik mahorati, ko'nikma va malakalarning yetarli darajada emasligi, «maktabgacha ta'lim tashkilotlarining malakali pedagog kadrlar bilan jamlanmaganligi» kabi turli muammolar shular jumlasidandir.

O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha

rivojlantirish konsepsiyasida «maktabgacha ta'lim tizimiga soha xodimlarini oliy ma'lumotli kadrlar etib tayyorlash, qayta tayyorlash, malakasini oshirish, tanlab olish va rivojlantirishga mutlaqo yangi yondashuvlarni joriy etish» masalasiga alohida e'tibor qaratildi.

O'zbekiston Respublikasining «2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi»da ham maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish maqsadida bog'cha xodimlarining professional tayyorgarligi va mahoratini oshirib borishning takomillashtirilgan tizimini joriy etish zarurligi ko'rsatib o'tilgan.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqarish tizimini takomillashtirish, jamoat boshqaruvi shakllarini rivojlantirish, bunda MTT rahbarlari va tarbiyachilarining faoliyatini ilmiy asosda tashkil etish hamda zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini qo'llash, boshqaruv samaradorligini oshirishda innovatsion metodlar va usullardan foydalanish zaruriyati tug'ilayotgani va bu o'z o'rnida ixtiyoriy rahbar va tarbiyachining bilimi, ko'nikma va malakasi hamda tajribalariga, ya'ni bir so'z bilan aytganda kasbiy kompetentligiga bog'liqligi, ta'lim tashkiloti faoliyatini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etish, ta'lim tashkilotida qulay ta'limiy muhitni tashkil etish, ya'ni innovatsion ta'limiy muhitni vujudga keltirish bo'yicha zaruriy bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lish zaruriyatining belgilayotganligi oliy ta'limda maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarini kasbiy faoliyatga amaliy jihatdan tayyorlash masalasi dolzarb muammo ekanligini ko'rsatadi.

Oliy ta'lim muassasalariga maktabgacha ta'lim bakalavariat yo'nalishida maktabgacha ta'lim tizimiga malakali kadrlar tayyorlash vazifasi yuklatilgan.

Biroq respublikamizda ta'lim tizimini kompleks o'rganish bo'yicha o'tkazilgan tahlillar natijalari asosida berilgan xulosalarda maktabgacha ta'lim tizimida mutaxassislarni tayyorlash ham ularning malakasini oshirishda nazariya va amaliyot yaxlitligi ta'minlanmaganligi, bo'lajak tarbiyachi va pedagoglarning malakaviy amaliyotlarini ishlab chiqarish korxonalarida o'tkazish samarali tashkil etilmagani oqibatida bitiruvchilarning aksariyat qismi tayyor mutaxassis bo'lib chiqish o'rniga, ishga joylashgandan keyin qaytadan o'z kasbini, mutaxassisligini o'rganayotganligi aniqlandi.

Mavjud kamchiliklar va muammolarni bartaraf etish maqsadida O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, zamonaviy bilim va yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlariga ega, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'limni modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirishning ustuvor yunalishlarini kamrab olgan Uzbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlandi.

Maktabgacha ta'lim yunalishida malakali kadrlar tayyorlash maqsadida ta'limning yangi pedagogik texnologiyalari va ukitish uslublarini joriy etishning xalqaro amaliyotga muvofiq ta'lim jarayonini tashkil etish, o'quv rejalari va fan dasturlarini takomillashtirish, o'qitishning zamonaviy shakllari va axborot-kommunikatsiya texnologiya vositalarini joriy etgan holda o'quv jarayonini sifat jihatidan yangilashga doir ishlar olib borilmoqda.

Mavjud muammolarning ijobiy yechimini topishda, oliy ta'lim muassasalari maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarini amaliy pedagogik va boshqaruv faoliyatiga tayyorlash metodologiyasi hamda ahamiyatini asoslashda quyidagi dolzarb masalalarni hal etilishi zarur deb hisoblaymiz:

- maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari va tarbiyachi-pedagoglarning faoliyatiga quyilayotgan zamonaviy talablar bilan ularning boshqaruv yo'nalishidagi bilim, ko'nikma, malaka va kasbiy tayyorgarlik darajasi o'rtasida uzviylikning yo'qligi;

- oliy ta'lim muassasalarining maktabgacha ta'lim yo'nalishi bitiruvchilarini boshqaruv faoliyatiga kasbiy tayyorgarlik darajasi va maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi amaliy faoliyat o'rtasidagi bog'liqlikni ta'minlash;

- maktabgacha ta'lim yunalishi buyicha bakalavrlar tayyorgarlik darajasi va zaruriy bilimlar mazmuniga kuyilayotgan talablar bilan ularni amaliy faoliyatga tayyorlash jarayonlari mazmuni urtasidagi nomutanosiblik;

- amaliyotda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tashkil etiladigan pedagogik jarayonlarning uziga xos xususiyatlarini MTT rax,barlari, tarbiyachi-pedagoglar tomonidan yetarlicha inobatga olinmayotganligi;

- maktabgacha ta'lim yunalishi talabalarini maktabgacha ta'lim tashkilotlarining integrativ tabiatiga mos ravishda amaliy pedagogik va boshqaruv faoliyatiga tayyorlash dasturlari xmda texnologiyalarini mavjud emasligi.

Kuzatishlar shuni kursatmokdaki, MTT rax,barlarining kuplarida boshqaruv yunalishlari buyicha zaruriy bilim, kasbiy faoliyat tajribalari, pedagogik mahorat, kunikma va malakalarni yetarli darajada emasligi yukori keltirilgan muammolar bilan birga tusiklarni xam vujudga keltirmokda. Xususan, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida uz kasbini fidoiylari bulgan, ilgor pedagogik tajribaga ega, bilimli pedagog va muxandis-pedagoglarning kasbiy faoliyatdan voz kechish; tarbiyachi-murabbiylarning fan-texnika yangiliklari va innovatsiyalarni urganish xamda amaliy faoliyatda qo'llashga nisbatan motivning yukligi; jamoa a'zolarida, tarbiyalanuvchilar hamda ota-onalarning uzi tanlagan ta'lim muassasasi faoliyatidan konikish xosil kilmasligi; jamoada turli xil norasmiy guruxlarni shakllanishi kabilar boshqaruv faoliyatidagi asosiy tusiklar sanaladi.

Maktabgacha ta'lim yunalishi talabalarini pedagogik va boshqaruv faoliyatiga tayyorlashda ukitish va tarbiyalash jarayoni ishtirokchilari faoliyatlarini takomillashtirish xamda mazkur jarayonning natijaviyligi ta'minlashda boshqaruv faoliyatini ilmiy asosda tashkil etish, ta'limning eng sunggi yutuklarini amaliyotga joriy etishga zaruriyat tugilmokda. X,ar kanday mutaxassisda bulgani kabi bulajak pedagoglarning kreativlik kobiliyatiga ega bulishlari uchun ta'limning oliy ta'lim tizimida poydevor kuyiladi va kasbiy faoliyatni tashkil etishda izchil rivojlantirib boriladi. Bunda pedagogning uzini uzi ijodiy faoliyatga yunaltirishi va bu faoliyatni samarali tashkil eta olishi muxim axamiyatga ega.

Mutaxassislarni kasbiy faoliyatini takomillashtirish jarayonida pedagogik faoliyatni tashkil etishda muammoli masalalarni yechish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, shuningdek, pedagogik xarakterdagi ijod mahsulotlarini yaratishga alohida e'tibor qaratishi zarur.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 maydagi «Uzbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiklash tugrisida» P[^]-4312-son. <https://lex.uz/docs/4327235#4328121>

2. Uzbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi «Uzbekiston respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiklash tugrisida»gi PF-5847-sonli ^arori

3. Uzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 27 fevraldagi «Pedagogik ta'lim soxasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari tugrisida»gi P[^]-4623-sonli ^arori

4. Uzbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi «2022 — 2026 yillarga muljallangan Yangi Uzbekistonning tarakkiyot strategiyasi tugrisida»gi PF-60-sonli Farmoni

5. Egamberdiyeva N. Madaniy-insonparvarlik yondashuv asosida talabalarni shaxsiy va kasbiy ijtimoiylashtirish nazariyasi va amaliyoti . Ped. fan. dok. ... diss. - T., 2010.